

رشحه‌ای از سحاب

(بررسی تأثیرپذیری سحاب اصفهانی از شعر عهد صفوی)

غلامحسین شریفی ولدانی^۱

چکیده

با یورش افغانها و برانداختن حکومت صفوی و روی کار آمدن سلسله‌های افشار، زند و قاجار، روند تحولات اجتماعی که از عصر صفوی آغاز شده بود، سرعت گرفت. این تحولات بر ادبیات فارسی نیز تأثیر گذاشت و عده‌ای از شاعران اصفهانی با میانداری میرسید علی مشتاق اصفهانی درصدد متحول کردن ادبیات و بویژه شعر برآمدند و به زعم خود خواستند آب شعر را که در عهد صفوی و بویژه در اواخر آن توسط شاعران عمدتاً هندی به مرداب سبک هندی می‌ریخت، به جوی سبک‌های پیشین (خراسانی و عراقی) باز آورند و علاوه بر آنکه خود به شیوه شاعران متقدم شعر می‌گویند، دیگران را نیز به پیروی از آنان وا دارند. یکی از این شاعران سید احمد هاتف اصفهانیست که هم خود شاعر قابل‌ی بود و هم دختر و پسرش (رشحه و سحاب) در شعر و ادب دستی قوی داشتند. از پسر هاتف، سید محمد متخلص به سحاب دیوانی در حدود پنج هزار بیت در قالب‌های غزل، قصیده، قطعه، رباعی و مسمط، تذکره‌ای نام‌تمام به نام «رشحات» و رساله‌ای با نام «سحاب‌البكاء» یا «روضه‌البكاء» بازمانده است. شعر سحاب بویژه غزل‌هایش برخلاف مشهور، کاملاً عاری از ویژگی‌های سبک‌های شعر عهد تیموری و صفوی (مکتب وقوع و سبک اصفهانی- هندی) نیست و عناصری از این دو سبک در اشعار او به چشم می‌آید. در این مقاله این عناصر را جستجو، استخراج، دسته‌بندی و عرضه کرده ایم.

واژگان کلیدی: سحاب اصفهانی، سبک بازگشت، سبک اصفهانی- هندی، مکتب وقوع، واسوخت، هاتف اصفهانی.